

בגמ': איבער' ליי' לשוירי פורתא וכו'.

[דמטעם הק"ו לבדו לא היו מתירים לאכול, דהא אית ליי' פירכא וכדאי' בגמ' שם שבגלל הפירכא דאגו, וכ"כ הרלב"ג במלכים א' (ח' ס"ה) שזה היה הוראת שעה ע"י נביאים שהיו שם (ומסתמא מתחילה עשו ק"ו ואח"כ בא להם הדיבור, והם דאגו דילמא הק"ו יש לו פירכא, אלא שע"י שעשו הק"ו בא להם הדיבור דברוך שאדם הולך בה מוליכין אותו, וכדאיתא בכה"ג בתוס' שבת פ"ז ע"א ד"ה ואתה.)] וא"כ אונסא כמאן דעביד.

ואפילו אם בעלמא האוכל ביוה"כ אינו כשר לעבודה, הכא כיון שעל פי נביא מוחזק לא היו חייבים לצום, שפיר הי' הכה"ג כשר לעבודה, דרמי לצמו אם היו חייבים (ואילו הי' ההיתר רק מכח ק"ו הי' אפשר לדון דאונס חולי דמי לזה.)

ול"מ"ש הריטב"א בחולין (דף קא) באונס שמצא שלא עשו יוה"כ כעבור שלא קידשו החודש [שם אמרינן בגמ' דבזמן שמדא לא עשו יו"כ בזמנו. וכ' הריטב"א וז"ל, הק' בתוס' איך אפשר שיבטלו יו"כ בשעת גזירה הא בשעת גזירה אפילו אערקתא דמסאני יהרג ואל יעבור וכו', ונ"ל דהא לא קשיא דקידוש חדשים דבי"ד עשה הוא ועל עשה יעבור ואל יהרג וכו', ואפשר דהכי גזרו אוה"ע לבי"ד שלא לקדשו דאין כאן יו"כ], גם בימי שלמה הי' כן, שלא קידשו אז החודש. [היינו דמכח הק"ו דחינוך המקדש דחי ליוה"כ לא קידשו החודש, וממילא לא היה יו"כ (ובאמת גם לא הקריבו קרבנות יו"כ ומ"ש בפסקי תשובה דמשמע בגמ' שהקריבו, איני יודע למה כונתו), ואין להק' הא כ' ברכה"ב (ז' ט') ויעשו ביום השמיני עצרת וגו' והחג שבעת ימים ואם לא קידשו החודש איך הי' אז סוכות ושמ"ע, די"ל שאחר יוה"כ קידשו החודש למפרע וכדעת הרמב"ם סופ"ג מהל' קדה"ח.]

אך דברי הריטב"א תמוהים, [דהא קיימ"ל בר"ה כ"ד א' דאם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו שכבר קידשוהו שמים]. עכ"ד.

(ההגהות בסוגרים המרובעות הם מהעורך הגאון ר' צבי אברמוביץ שליט"א)

★ ★

בשו"ת חסדי אבות להגאון מקוטנא ז"ל (סי' ב') הביא שהגאון ר' יהודה לייב פיינ מסלאנים ז"ל הקשה לו בדברי הגמ' כאן מדוע לא חשבה הגמ' כאן הא דעבר שלמה

כתב בתשובת מהר"ם מינץ (סי' קי"ז) דכשבאין לסוף מסכתא, ישייר מעט בסוף עד שעת הכושר, יומא דראוי לתקן בו סעודה, והובאו דבריו בש"ך יו"ד (סי' רמ"ו ס"ק כ"ז), והאחרונים הביאו סמוכין לדבריו מהגמ' אצלינו דאיתא איבעי ליה לשוירי פורתא ע"ש, אמנם כתב באליה רבה (סי' תקנ"א ס"ק כ"ו) גבי סעודת סיום בהימים שבין ר"ח אב ות"ב וז"ל: ומזה יש ללמוד נמי לסיום מסכתא שאם לא נודמן בלימודו הסיום לא ימהר או לאחר משום כך, ואם לא היה עושה סעודה בשאר ימים אפשר דלא יעשנה נמי עתה אבל כשנודמן כראוי מותרין לאכול אף אותן שלא למדו עמהם עכ"ל.

וראה בכף החיים (סי' תקנ"א אות קס"א) אחר שמעתיק דברי האלי' רבה הנ"ל, הביא מספר פתחי עולם שכתב דיש להביא ראיה דמותו לשייר הסוף מס' כדי לעשות הסיום בזמן מאוחר מהא דמו"ק (ט' ע"א) איבעי ליה לשוירי פורתא ע"ש, וכ"כ כבר בשו"ת ארי' דבי עילאי להביא רא' מסוגיא דידן דמותו לשייר סיום מסכתא לעשותו בתשעת הימים.

★ ★

וכותב בספר מנהג ישראל תורה (סי' תקנ"א): נראה מזה דדעתו, דאם מותר בשאר ימים לשייר פורתא לזמן המוכשר אז מותר גם בהימים שבין ר"ח אב ות"ב לעשות כן, ע"ש עוד שהאריך בזה והביא כמה דעות בענין.

★ ★

בגמ': אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכיפורים וכו'. מאי דרוש, אמרו ק"ו וכו'.

בספר פסקי תשובה (סי' רצ"ד) דן אם כה"ג שהוכרח לאכול ביוה"כ הי' כשר לעבודה, והביא הגמ' במו"ק ט' א' דבחינוך מקדש ראשון היו אוכלים ושותים ביוה"כ מק"ו ומה משכן וכו' דוחה שבת דאיסור סקילה מקדש וכו' לא כ"ש, ובכ"ז נראה שם שעבדו ביוה"כ, וסיים שם ששוב שמע בזה דברים בשם אדמו"ר זצ"ל מגור בעל ה"אמרי אמת".

ובמכתבי תורה (סי' ג) כתב לו אדמו"ר זצ"ל:

לא אזכור במה שכתב שאמרתי בענין חינוך ביהמ"ק בימי שלמה שלא עשו יוה"כ"פ, כודאי הי' עפ"י נביא מוחזק

אחד משא"כ מלאכה דהותר בכל שנה, מ"מ לא מסתבר כלל, דסוף סוף הותר מכללו מיקרי, דמה שלא הותרה רק פ"א ה"ט משום דלא הוצרכו בכך לדחות יוה"כ מפני זה רק אז, אבל אם ה"י נצרכין לחינוך בהמ"ק בכל שנה שפיר ה"י מותר ג"כ בכל שנה, ועכ"פ הרי חזינן דיש מקום לדחות מצות עינוי ג"כ אצל גבוה מק"ו, וק"ו דאורייתא הוא כנודע.

אמנם י"ל דכוונת הש"ס דעכ"פ לא מצינו בפירוש שהותרה עינוי מכללו והרי חזינן דישאל היו באמת דואגים ע"ז עד שיצאה ב"ק שכולם מזומנים לחיי עוה"ב כדאי בש"ס שם, וא"כ מוכח דאין היתרו פשוט כ"כ. גם י"ל דבאמת ה"י רק היתר הוראת שעה כמו דמצינו כמה דברים עד"ז כגון אלי' בהר הכרמל וכי"ב, אבל מלאכה הותרה בפירוש מכללה כמובן, ובפרט דא"ש לפמש"ל דלפ"ז ודאי י"ל כיון דעינוי לא הותרה בפירוש ה"א דדווקא בעינוי ענוש כרת ובאמת ליכא דחיי' כלל לגבי עינוי, אבל במלאכה ה"א דיש הכרח דליכא כרת מדהותרו קרבנות ביוה"כ וכמש"ל, ומ"מ עדיין צ"ע כ"ז לענ"ד.

★★

בגמ': אמרו ק"ו ומה משכנן וכו' דוחה שבת דאיסור סקילה, מקדש דקדושתו קדושת עולם וכו'.

בספר עמק ברכה מקשה, איך למידין מהא דהקריבו הנשיאים קרבנותיהם בחנוכת המזבח אף בשבת, והרי שם היתה הוראת שעה, ואיך למדין לדורות משם.

ותירין עפמש"כ הרמב"ן בפרשת נשא, דמצות חנוכת המקדש והמזבח היא מצוה לדורות שנצטוו לעולם לחנך את המקדש והמזבח, ולכך עשה שלמה חנוכת הבית וכן עשו בבית שני, וכן יעשו לימות המשיח ככתוב ביחזקאל. ועל כן שפיר ילפינן מחנוכת הנשיאים דדוחה את השבת כיון דלא היתה מצוה לשעה אלא היא מצוה לדורות.

★★

ב"ק אדמו"ר מגור בעל הפני מנחם וצ"ל ביאר מה שאומרים במוצש"ק: סלח נא על ק"ו. דיש לרמוז בזה מה דאיתא בגמ' כאן שלא עשו יוה"כ"פ בגלל הק"ו וכו' ועל זה אומרים: סלח נא על ק"ו וכו' ודפח"ח.

★★

ע"י מה שעשה שלא קיים מצות אכילת ערב יוה"כ"פ שאין מערכין שמחה בשמחה. ע"כ דבכה"ג פטורים מאכילת ערב יוה"כ"פ, וע"ש מש"כ ליישב בזה.

★★

בספר אגרות לראי"ה (אגרת רמ) מצטט הג"ר אברהם דיאמנט ז"ל קטע ממכתב שכתב לו הגאון בעל צפנת פענח זצ"ל טעם חדש ליו"ט שעושים בהושענא רבה, ואלו דבריו יוצא החכמה **שם:**

והגאון פאה"ד ר' יוסף ראזין נ"י הרב דדוינסק כתב לי שביום זה הקריבו בימי שלמה פר העלם דבר של ציבור על שגגת הוראה שהורו שלמה ובית דינו בחנוכת בית המקדש להפר תורת הצום, כמבואר במו"ק ט' ע"א וטעו בזה.

וזה שאמרו בתו"כ פ' אחרי לחוקת עולם לבית עולמים. שר"ל שבחנוכת בית עולמים ג"כ יצומו ולא כשלמה.

וזה שאמרו ביומא פ"א ע"א ענוי לא הותר מכללו, אף בחנוכת ביהמ"ק, והביאו ע"ז פר הע"ד ביום הט"ו לשמחתם.

וזה מבואר בהוריות ג' ע"א בהוראה הלכו אחרי רוב יושבי א"י שנאמר ויעשו את החג וגו'. כי אז הביאו פר על שגגת הוראה. ולכן נקבע יום זה לכפרה עכ"ל הגר"י נ"י **הנ"ל.**

★★

בהערה הנ"ל בגמ' יומא דאיתא דעינוי לא נחשב הותר מכללו. ומדוע לא נזכר מענין היו"ט של שלמה המלך בחנוכת ביהמ"ק. עמד גם הגאון ר' אברהם יצחק גליק זצ"ל אב"ד טאלטשאווה מח"ס יד יצחק (בקובץ כרם שלמה שנה ג' קר' י' ע' טז) וז"ל:

ודע דלכאורה יש להעיר במה דאמרי' דעינוי לא הותר מכללו, והרי מצינו גם בעינוי כן דהותר מכללו, דהא אמרינן בש"ס במ"ק דף ט' ע"א דבבנין בהמ"ק בימי שלמה באותו שנה לא עשו ישראל את יוה"כ ואכלו ושחו מדכתיב שבעת ימים ושבעת ימים ודרשו ק"ו מבנין וחינוך המשכן ויצאה ב"ק דעשו כשורה יעשה, א"כ מצינו גם בעינוי הותר מכללו לענין חינוך ביהמ"ק, והגם די"ל דשאני התם דה"י רק פעם

